

pec.) Non mediocrius autem hæc meriti est, de qua dicitur: *Ex quo intravi, non cessavi osculari pedes meos*: (1) ut aliud nisi sapientiam loqui nesciat, nisi iustitiam diligere, nisi castitatem habere, nisi pudicitiam osculari. *Gregorius* (hom. 33. in Evang.) Phariseo autem dicitur: *Oleo caput meum non unxisti*: quia ipsam quoque divinitatis potentiam, in qua se Judaicus populus credere spondit, digna laude predicare neglexi: hæc autem unguento unxit pedes meos: quia dum incarnationis ejus mysterium gentilitas credidit, summa laude ejus etiam (2) ima prædicavit. *Ambrosius* (Lib. 6. in Luc. de mulie. ingred. paulo ante fin.) Beatus qui potest & oleo ungere pedes Christi, sed beatorum qui ungit unguento: multorum enim florum in unum collecta (3) spargit: & fortasse istud unguentum non posset alius nisi Ecclesia sola deferre, quæ diversis spiraminis innamurabiles habet flores: & ideo nemo potest tantum diligere quantum illa quæ in pluribus diligit. In domo autem pharisæi, idest in domo legis, & Prophetæ, non pharisæus, sed Ecclesia iustificatur: pharisæus enim non credidit, ista crederetur: lex mysterium non habet, quo occultata mundantur; & ideo quod in lege minus est,

consummatur in Evangelio. Duo autem debitores, duo populi sunt feneratori illi thesauri cælestis obnoxii. Non materiale autem feneratori huic debemus pecuniam, sed meritorum (4) examina, æra virtutum; quarum merita gravitatis pondere, justitiæ specie, sono confessionis expenduntur. Non mediocrius autem est iste denarius, in quo Regis imago formatur. Væ mihi si non habuero quod accipi; aut quia difficile quisquam est qui feneratori huic debitum integrum possit exolvere, væ mihi si non petiero concedi mihi debitum. Sed quis est populus iste qui amplius debet, nisi nos, quibus amplius creditum est? Illis credita sunt eloquia Dei; nobis creditur virginis partus Emmanuel, idest Nobiscum Deus, Domini crux, mors, resurrectio. Itaque non est dubium quod plus debet qui plus accipit. Secundum homines plus fortasse offendit qui plus debuit; sed per misericordiam Domini causa mutatur, ut amplius diligit qui amplius debuit, si tamen gratiam consequatur. Et ideo, quoniam nihil est quod digne Deo referre possimus, væ mihi & si non dilexero. Reddamus ergo amorem pro debito: amplius enim diligit cui donatur amplius.

- (1) *Al.* ut aliquis. (2) *Al.* omittitur ima. (3) *Al.* sparsit. *Supplet autem sic P. Nicolai*: multorum enim florum in unum collecta gratia spargit varias odorum suavitates: & fortasse, &c.
(4) *Al.* examinata æra.

CAPUT VIII.

(a) **E**T factum est deinceps, & ipse iter faciebat per civitates, & castella prædicans, & evangelizans regnum Dei, & duodecim cum illo, & mulieres aliquæ quæ erant curatæ à spiritibus malignis, & infirmitatibus: Maria quæ vocatur Magdalene, de qua septem dæmonia exierant, & Joanna uxor Chusæ procuratoris Herodis, & Susanna, & aliæ multæ, quæ ministrabant ei de facultatibus suis.

(b) Cum autem turba plurima conveniret, & de civitatibus properarent ad eum, dixit per similitudinem: Exiit qui seminat, seminare semen suum; & dum seminat, aliud cecidit secus viam; & conculcatum est, & volucres cæli comederunt illud: & aliud cecidit supra petram; & natum aruit, quia non habebat humorem; & aliud cecidit inter spinas & simul exortæ spinæ suffocaverunt illud: & aliud cecidit in terram bonam, & ortum fecit fructum centuplum. Hæc dicens, clamabat: Qui habet aures audiendi, audiat. Interrogabant autem eum discipuli ejus quæ esset hæc parabola. Quibus ipse dixit: Vobis datum est nosse mysterium regni Dei; cæteris autem in parabolis, ut videntes non videant, & audientes non intelligant. Est autem hæc parabola. Semen est verbum Dei. Quod autem secus viam, hi sunt qui audiunt, deinde venit diabolus, & tollit verbum de corde eorum, ne credentes salvi fiant. Nam quod supra petram, hi sunt qui cum avertierit, cum gaudio suscipiunt verbum; & hi radices non habent, quia ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt. Quod autem in spinas cecidit, hi sunt qui audierunt, & à sollicitudinibus, & divitiis, & voluptatibus vitæ, eunt suffocantur, & non referunt fructum. Quod autem in bonam terram, hi sunt qui in corde bono, & optimo audientes verbum retinent, & fructum afferunt in patientia.

(c) Nemo autem lucernam accendens operit eam vase, aut subtus lectum ponit; sed

supra candelabrum ponit, ut intrantes videant lumen. Non est enim occultum quod non manifestetur, nec absconditum quod non cognoscatur, & in palam veniat. Videte ergo quid audiat. Qui enim habet, dabitur illi; & quicumque non habet, etiam quod putat se habere, auferetur ab illo.

(d) Venerunt autem ad illum mater, & fratres ejus, & non poterant adire eum præ turba. Et nuntiavit illi: Mater tua, & fratres tui stant foris, volentes te videre. Qui respondens, dixit ad eos: Mater mea, & fratres mei, hi sunt qui verbum Dei audiunt, & faciunt.

(e) Factum est autem in una dierum, & ipse ascendit in naviculam, & discipuli ejus, & ait ad illos: Transfretemus trans stagnum. Et ascenderunt. Et navigantibus illis, obdormivit; & descendit procella venti in stagnum, & compellebantur, & periclitabantur. Accedentes autem suscitaverunt eum, dicentes: Præceptor, perimus. At ille surgens increpavit ventum, & tempestatem aquæ; & cessavit, & facta est tranquillitas. Dixit autem illis: Ubi est fides vestra? Qui timentes mirati sunt ad invicem, dicentes: Quis putas hic est, quia & ventis, & mari imperat, & obediunt ei?

(f) Et navigaverunt ad regionem Gerazænorum, quæ est contra Galilæam. Et cum de navì egressus esset ad terram, occurrit illi vir quidam qui habebat dæmonium jam temporibus multis, & vestimento non induebatur, neque in domo manebat, sed in monumentis. Is ut vidit Jesum, procedit ante illum, & exclamans voce magna, dixit: Quid mihi, & tibi est Jesu Filii Dei altissimi? Obsecro te, ne me torques. Præcipiebat enim spiritui immundo ut exiret ab homine: multis enim temporibus arripiebat illum, & vinciebat eum catenis, & compedibus custoditus; & ruptis vinculis agebatur à dæmonio in desertum. Interrogavit autem illum Jesus dicens: Quod tibi nomen est? At ille dixit, Legio: quia intraverant dæmonia multa in eum. Et rogaverunt illum ne imperaret illis ut in abyssum irent. Erat autem ibi grex porcorum multorum pascentium in monte, & rogabant eum ut permitteret eis in illos ingredi. Et permisit illis. Exierunt ergo dæmonia ab homine, & intraverunt in porcos: & impetu abiit grex præceptis in stagnum, & suffocatus est. Quod ut viderunt factum qui pascebant fugerunt, & nuntiaverunt in civitatem, & in villas. Exierunt autem videre quod factum est; & venerunt ad Jesum, & invenerunt hominem sedentem, à quo dæmonia exierant, vestitum, ac sana mente ad pedes ejus, & timeverunt. Nuntiaverunt autem illis & qui viderant, quomodo sanus factus esset à legione. Et rogaverunt illum omnis multitudo Gerazænorum ut discederet ab ipsis: quia magno timore tenebantur. Ipse autem ascendens navim, reversus est. Et rogavit illum vir, à quo dæmonia exierant, ut eum eo esset. Dimisit autem eum Jesus dicens: Rede in domum tuam, & narra quanta tibi fecit Deus. Et abiit per universam civitatem, prædicans quanta fecisset illi Jesus.

(g) Factum est autem cum rediisset Jesus, excepit illum turba. Erant autem omnes expectantes eum. Et ecce venit vir cui nomen Jairus, & ipse princeps synagogæ erat, & cecidit ad pedes Jesu, rogans eum ut intraret in domum ejus: quia unica filia erat ei fere annorum duodecim, & hæc moriebatur. Et contigit dum iret, à turbis comprimebatur. Et mulier quædam erat in fluxu sanguinis ab annis duodecim, quæ in medicos erogaverat omnem substantiam suam, nec ab ullo potuit curari: accelsit retro, & tetigit fimbriam vestimenti ejus; & confestim stetit fluxus sanguinis ejus. Et ait Jesus: Quis est qui me tetigit? Negantibus autem omnibus, dixit Petrus, & quis cum illo erant: Præceptor, turbæ te comprimunt, & affligunt; & dicis: Quis me tetigit? Et dixit Jesus: Tetigit me aliquis: nam ego novi virtutem de me exiisse. Videns autem mulier quia non latuit, tremens venit, & procedit ante pedes ejus, & ob quam causam tetigit eum, indicavit coram omni populo, & quemadmodum confestim sanata sit. At ipse dixit ei: Filia, fides tua salvam te fecit: vade in pace.

(h) Adhuc illo loquente venit quidam ad principem synagogæ, dicens ei: Quia mortua est filia tua, noli vexare illum. Jesus autem audito hoc verbo, respondit patris puellæ: Noli timere: crede tantum, & salva erit. Et cum venisset domum, non permisit intrare secum quemquam nisi Petrum, & Jacobum, & Joannem, & matrem puellæ. Flebant autem omnes, & plangebant illam. At ille dixit: Nolite flere: non est mortua puella, sed dormit. Et deridebant eum scientes quia mortua esset. Ipse autem tenens manum ejus, clamavit dicens: Puella, surge, & reversus est spiritus ejus, & surrexit continuo. Et jussit illi dari manducare. Et stupuerunt parentes ejus, quibus præcepit ne alicui dicerent quod factum erat.

in theatro; quasi dicat: Ne consideretis quod manemus in modica parte mundi, eritis enim omnibus noti: quia tantam virtutem impossibile est latere. *Maximus.* (a) Vel forsan seipsum appellat Dominus lucernam radiantem cunctis habitans domum, id est mundum, cum sit naturaliter Deus, & factus dispensative caro; & sic quasi lux retinetur in testa carnis per mediam animam, sicut per lychnum ignis in testa lucernæ. Vocat autem candelabrum Ecclesiam, supra quam Verbum divinum effulgens, quasi quendam domum illuminat radiis veritatis. Dixit autem similitudinaria vas, aut lectum, corporalem cultum legis, sub quo contineri non vult. *Beda* (cap. 30. in Luc.) Instanter autem nos Dominus docet verbo auscultare, ut & nostro illud pectore continue ruminare, & alieno cruciare sufficiamus auditui: unde sequitur: *Videte ergo quid audiat. Qui enim habet, dabitur illi; & quicumque non habet, etiam quod putat se habere, auferetur ab illo.* Quasi dicat: Tota intentione verbo quod auditis operam date: quia qui amorem habet verbi, dabitur illi & sensus intelligendi quod amat; at qui verbi audiendi amorem non habet, etsi vel naturali ingenio, vel literario callere se putaverit exercitio, nulla sapientiae dulcedine gaudebit. Saepe enim desidiosus ingenium accipit, ut de negligentia justius puniatur: quia quod sine labore assequi (1) potuit, scire contemnit; & nonnumquam studiose tarditate intelligentiae premittit, ut eo majora præmia retributionis inveniat, quo magis studio inventionis laborat.

(a) *Titus.* (b) Derelictis cognatis carnalibus, Dominus insistebat doctrinæ paternæ. Quia vero desiderabat propter absentiam, accedunt ad eum: unde dicitur: *Venerunt autem ad illum mater, & fratres ejus, & non poterant adire eum pro turba.* Si audieris de fratribus Domini, (2) addite pietatem, & intellige gratiam: nullus enim secundum divinitatem Salvatoris frater est, unigenitus enim est; sed pietatis gratia communicavit nobis in carne, & sanguine, & factus est frater noster, cum esset naturaliter Deus. *Beda* (cap. 30. in Lucam.) Fratres tamen Domini secundum carnem dicuntur non filii B. Mariæ genericiæ Dei secundum Elvidium, nec filii Joseph de alia uxore secundum quosdam putandi sunt; sed eorum potius intelligendi sunt esse cognati. *Titus.* (c) Putabant autem fratres ejus quod cum eorum audiret præsentiam, dimitteret populum, reveritus maternum nomen, & flexus amore materno: unde sequitur: *Et*

nuntiatum est illi: Mater tua, & fratres tui foris stant, volentes te videre. *Chrysostomus* (hom. 45. in Matth.) Considera quale erat, astante ei toto populo; & ab ore ejus pendente, jam inchoata doctrina, eum foras extrahere. Ob hoc Dominus quasi increpando respondit: sequitur (3) enim: *Qui respondens dixit ad eos: Mater mea, & fratres mei hi sunt qui verbum Dei audiunt, & faciunt.* *Ambrosius* (Lib. VI. in Luc. cap. de respon. Jesu.) *Moralis magister*, qui de se ceteris præbet exemplum, præscripturus ceteris quoniam qui non reliquerit patrem, aut matrem suam, non est Filio Dei dignus, sententia huic ipse primus se subjicit, non quod maternæ refuset pietatis obsequia: ipse enim præceptum est Exod. 21. „ Qui non honorificaverit patrem & matrem, morte moriatur, “ sed quia paternis se mysteriis amplius quam maternis affectibus debere cognoscit. Neque tamen injuriose refutantur parentes, sed religiose copulæ mentium docentur esse quam corporum. Ergo hic non, ut quidam hæretici tendiculis accipiant, mater negatur, quæ etiam de cruce agnoscitur; sed necessitudini corporali præceptorum cælestium forma præferunt. *Beda* (cap. 30. in Luc.) Hi igitur qui verbum Dei audiunt, & faciunt, mater Domini vocantur, eo quod illarum quotidie suo exemplo, vel dicto quasi parturitur in cordibus proximorum; fratres quoque sunt ejus, cum & ipsi faciant voluntatem Patris ejus qui in cælis est. *Chrysostomus* (hom. 45. in Matth.) Non autem hoc dixit increpando matrem, sed eam plurimum adjuvando. Nam si erga ceteros sollicitus erat, ut generaret eis de se debitam opinionem, multo magis erga matrem: non autem elevasset eam ad illa fastigia, si semper expectaret honorari ab eo tantquam à filio, non autem eum Dominum reputaret. *Theophylactus* (super *Mater, & fratres ejus*.) Quidam vero hoc sic intelligunt, quod Christo docente quidam invidentes, substantiam eum super doctrina ejus, dixerunt: *Mater tua, & fratres tui stant foris volentes te videre;* tamquam propter hoc ignobilem eum demonstrarent: & ideo qui mentem eorum cognovit, sic eis respondit, quoniam non nocet vili consanguinitas; sed si ignobilis quis existat, audiat autem verbum Dei, ipsum consanguineum reputat. Quia tamen audire solum neminem salvat, sed magis condemnat, subjungit, *Et faciunt:* decet enim audire, & facere. Verbum autem Dei dicit hunc doctrinam: quæcumque enim ipse dicebat, Patris erant. *Ambrosius* (Lib. VI. in Luc. 2. de resp.

(1) *Al.* poterit. (2) *Al.* adijce. (3) *Al.* deest enim.

Ex edit. P. Nicol. (a) *Ibidem.* (b) In Cat. Græc. PP. non ex Commentario in hunc locum, sed in Matth. quo nos pro hujus loci explicatione remittit; sed non extat. (c) *Ibidem.*

Jesu.) *Mystice* autem non debuit foris stare qui Christum quærebat: unde & ille ait *Psal. 33.* „ Accedite ad eum & illuminamini. “ Si enim foris stant, nec ipsi agnoscuntur parentes: & propter nostrum fortasse non agnoscuntur exemplum, quemadmodum nos non agnoscerimur, si foris stemus. Illud quoque intelligere non abhorret, quia per figuram parentum demonstrat Judæos, ex quibus est Christus: secundum carnem, Ecclesiamque Synagoga credidit præferendam. *Beda* (cap. 31. in Luc.) *Itis* enim eo docentur venientes intrare nequeunt, cujus spiritualiter intelligere dicta negligunt. *Præoccupans* autem turba intravit in domum, quia differente Judæa, Gentilitas confluxit ad Christum. Foris autem stantes volentes Christum videre, qui spirituales in lege sensum (1) non quærentes, seise ad custodiam literæ foris fixerunt, & quasi Christum potius ad docenda carnalia cogunt exire quam se ad discenda spiritualia consentiant intrare.

(e) *Cyrillus.* (a) Quia discipuli omnes beneficios à Christo videbant, decebat etiam ipsos sensum in beneficiis Christi delectari: non enim similes quis considerat quæ sunt in alienis corporibus ut in suo: & ideo Dominus discipulos & mari, & ventis exposuit: unde dicitur: *Factum est autem in una dierum, & ipse ascendit in unam naviculam, & discipuli ejus, & ait ad illos: Transietimus trans stagnum: & ascenderunt.* *Chrysostomus* (hom. 29. in Matth.) *Vitans* quidem Lucas quæstionem quæ fieri fieri posset de temporum ordine, dicit eum in una dierum intrasse naviculam. *Cyrillus.* (b) Si autem vigilante Domino accidisset tempestas, vel non timuissent discipuli, vel non exhorruissent, vel non credidissent eum posse tale aliquid facere. Quia propter dormit, præstans tempus timori: Sequitur enim: *Navigantibus autem illis, obdormivit, & descendit procella venti in stagnum.* *Ambrosius* (Lib. VI. in Luc. cap. de ascensu Jesu in navim.) *Supra* habes, quia pernoctabat in oratione; quomodo hic in tempestate dormit? Sed exprimitur securitas (2) potestatis, quomodo omnibus solus intrepidus quiescebat; sed quiescebat corporis somno, cum intenderet divinitatis mysterio: nihil enim sine Verbo fit. *Cyrillus.* (c) Cum magna autem dispensatione videtur esse periculum ne mox postquam tempestas invadere cepit naviculam, quærent ab eo suffragium, sed postquam malum invaluat, ut manifestior fiat divina majestatis potestas: unde dicitur: *Et compellebantur,*

S. Thom. Oper. Tom. IX.

(1) *Al.* omittit non. (2) *Al.* tempestatis.

Ex edit. P. Nicol. (a) In Cat. Græc. PP. (b) Ut ex Cyrillo prius norabatur, sed est in Chysofomo post prædicta. (c) Ut supra. (d) *Ibidem.* (e) Ubi supra. (f) *Cyrillus*, non *Ambrosius*, ut perperam antea norabatur. Tale aliquid quoque *Theophylactus* in hunc locum, & *Chysofomus* hom. 29. in Matth. innotuit.

& periclitabantur: quod quidem Dominus permisit exercitationis gratia, ut eum confessi fuerint periculum, cognoscant miraculi magnitudinem. Unde postquam magnitudo periculi in intolerabilem metum eos urgebat, tanquam aliam spem non habentes salutis, nisi solum ipsam Dominam virtutem, eum excitaverunt. Sequitur: *Ascendens autem Jesus, aversum eum, dicit: Præceptor perimus.* *Augustinus* de Con. Evang. (Lib. II. cap. 24.) *Matthæus* quidem dicit cap. 16. „ Domine salva nos, perimus. “ *Marcus* autem cap. 4. „ Magister, non ad te venimus quia perimus? “ *Eadem* autem est sententia *Excitantium* Dominum, volentiumque salvari. *Nec* optus est quætere quid horum potius Christo dictum sit: sive enim aliquid horum trium dixerint, sive alia verba, quæ *Julius Evangelistarum* commemoravit, tantumdem autem valentia, quid autem rem intulerit? *Quantum* etiam hoc fieri potest, pluribus eum excitantibus, omnia hæc, aliud autem ab alio dicerent. *Cyrillus.* (d) *Non* autem erat possibile eos perire existente eum eis Omnipotente: unde illico surgit Christus, qui habet omnium potestatem, & sedat confectam procellam, & ventorum imperium. *Et cessavit tempestas, & facta est tranquillitas:* in quo ostendit se Deum esse, cui in *Psalmo 88.* dicitur: „ Tu dominaris potestati maris, motum autem fluctuum ejus, tu mitigas. “ *Beda* (cap. 31. in Luc.) *Sic* igitur in hac navigatione Dominus utramque unius ejusdemque personæ naturam ostendit, dum is qui ut homo dormit in navim, furorènt maris ut Deus verbo coercet. *Cyrillus.* (e) *Simul* autem cum tempestate aquarum solvit tempestatem animarum: unde sequitur: *Dixit autem illis: Ubi est fides vestra?* In quo verbo ostendit quod timorem non facit tentationibus inductio, sed imbecillitas mentis: Sicut enim aurum probatur in igne, sic in tentationibus fides. *Augustinus* de Con. Evang. (Lib. 2. cap. 24.) *Quid* autem ab aliis Evangelistis aliis verbis dictum est. *Matthæus* enim dicit eum dixisse: „ Quid timidi estis modicæ fidei? *Marcus* autem dicit: „ Quid timidi estis? *Nec* dum habetis, timetis fidem? “ id est illam perfectam velut gratiam synapsis. *Hoc* ergo & ille ait, „ Modicæ fidei, Lucas autem, *Ubi est fides vestra?* *Et* totum quidem dicit potuit. „ Quid timidi estis? “ *Ubi est fides vestra?* „ Modicæ fidei? “ unde aliud hic, aliud ille commemorat. (f) *Ambrosius* (ubi supra.) *Patet* igitur tempe-

ta-

pinguis, & serax, animæ honestæ, & bonæ, quæ in profundo suscipiunt verbi semina, & retinent, & fovent; & quantum ad hoc subditur: *Et aliud cecidit in terram bonam, & ortum fecit fructum centuplum.* Cum enim in mentem mundam ab omnibus (1) perturbacionibus verbum divinum infunditur, tunc immittit radices in profundum, & germinat tanquam spica, & convenienter perficitur. *Beda.* Fructum enim centuplum, fructum perfectum dicit: nam denarius numerus pro perfectione semper accipitur, quia in decem præceptis legis custodia continetur; denarius autem numerus per semetipsum multiplicatus, in centenarium surgit: unde per centenarium magna perfectio significatur. *Cyrillus.* (a) Quæ autem sit sententia parabola, accipiamus per eum qui eam composuit: unde sequitur: *Hæc dicens clamabat: Qui habet aures audiendi audiat.* *Basilius.* (b) Audire pertinet ad intellectum: unde per hoc Dominus excitat (2) ad exaudiendum autem mentionem eorum quæ dicuntur. *Beda* (super *Qui habet aures audiendi.*) Quoties enim hæc admonitio vel in Evangelio, vel in Apocalypsi Joannis interponitur, mysticum esse quod dicitur, quaerendumque à nobis inentius ostenditur: unde discipuli ignorantes, Salvatorem interrogant: sequitur enim: *Interrogabant autem eum discipuli ejus quæ esset hæc parabola.* Nemo tamen puter finitæ mox parabola discipulos hoc interrogasse; sed ut Marcus ait cap. 4. cum esset singularis, ris interrogaverunt eum. *Origenes* (c) (super *Interrogabant autem eum quæ esset hæc parabola.*) Est autem parabola sermo quasi facti, non autem facti juxta quod dicitur, possibilis autem fieri, rerum significativus per transumptionem eorum quæ in parabola traduntur. *Ænigma* vero est processus sermonis in his quæ (3) traduntur quasi facta; quæ tamen non sunt facta, nec possibilia fieri, significant vero aliquid in occulto; sicut quod dicitur in Libro Judicium cap. 9. quod ligna ierunt ut ungerent sibi Regem. Non est autem ad litteram factum quod dicitur, *Exiit qui seminat,* sicut ea quæ narrat historia, possibile tamen fuit fieri. *Eusebius.* (d) Dominus vero docuit eos causam quare turbis per parabolas loquebatur: unde subditur: *Quibus ipse dixit: Vobis datum est nosse mysterium regni Dei.* *Gregorius Nazianzenus.* (e) Cum hoc

(1) Al. perturbantibus. (2) Al. ad exaudiendum, atende, & item ad audiendum atente. P. Nicolai ad exaudiendum atente intentionem eorum quæ dicuntur. (3) Al. dicuntur. (4) Al. sequitur. (5) Al. voluit. (6) P. Nicolai legit attendunt.

EX EDIT. P. NICOL. (a) Ibidem. (b) In Cat. Græc. PP. ubi supra. (c) In eadem Catena; notatur autem ex illius Com. in Proverbia, quod nunc non extat. (d) Iterum in Cat. Græc. PP. (e) Ibidem. Habetur apud illum orat. 31. quam inscribit in dictum illud Evangelii: Cum consummasset Jesus hos sermones. (f) Ut supra. (g) In Cat. Græc. (h) Ubi supra.

ne, profugam habent mentem, (1) quia fides eorum caret radice. *Gregorius* in homil. (15. in Evang.) Multi boni operis initia proponunt, sed mox ut fatigati adversitatibus, vel tentationibus ceperint, inchoata derelinquunt. Petrofa ergo terra humorem non habuit, quæ hoc quod germinaverat, ad fructus perseverantiam non perduxit. *Eusebius.* (a) Quidam vero suffocant reconditum in eis semen divitiis, & illecebris, quasi quibusdam suffocantibus spinis; de quibus subditur: *Quod autem in spinis cecidit, hi sunt qui audierunt, & à sollicitudinibus, & divitiis, & voluptatibus vitæ, curis, suffocantur, & non referunt fructum.* *Gregorius* in homil. (15. in Evang.) Mirum quomodo Dominus divitiis spinas interpretatus sit, cum illæ delectent: & tamen spinæ sunt, quia cogitationum suarum punctacionibus mentem lacerant, & cum usque ad peccatum pertrahunt, quasi inflicto vulneri cruentant. Duo autem sunt quæ divitiis jungit, sollicitudines, & voluptates: quia per curam mentem opprimunt, & per affluentiam resolvunt. Suffocant autem semen, quia importunis cogitationibus guttur mentis strangulant, & dum bonum desiderium intrare ad cor non sinunt, quasi aditum vitalis flatus vetant. *Eusebius.* (b) Hæc autem ex provisione à Salvatore prædicta sunt. Sic autem se habere patefacit effectus: non enim aliter aliqui à verbo divini cultus deficiunt nisi secundum aliquem modorum prædictorum ab eo. *Chrysostomus* (hom. 45. in Matth.) Et ut plura brevibus comprehendam, hi quidem tanquam negligentes audire, hi tanquam delicati, & debiles, hi vero tanquam servi facti voluptatis, & rerum mundi, à bono desinant. Bonus etiam ordo vitæ, petra, & spinarum: opus enim est primo memorie, & cautela; deinde fortitudinis, consequenter contemptus presentium. Consequenter ponit bonam terram contrario modo se habentem ad viam, & petram, & spinas, cum subdit: *Quod autem in terram bonam, hi sunt qui in corde bono & optimo verbum retinent, & fructum afferunt in patientia.* Nam qui secus viam possit sunt, non retinent verbum, sed rapit eis semen diabolus; qui vero sunt in petra non sistent in patientia tentationis insultum propter inbecillitatem; qui vero sunt in spinis, non fructificant, sed suffocantur. *Gregorius* in hom. (15. in Evang.) Terra ergo bona fructum per patientiam reddit: quia nulla sunt

bona quæ agimus, si non equanimiter etiam proximorum mala toleramus. Fructum ergo per patientiam reddunt: quia cum humiliter (2) flagella suscipiunt, post flagella ad requiem sublimiter cum gaudio suscipiuntur.

(c) *Beda* (cap. 30. in Luc.) Quia supra dixerat Apostolus: *Vobis datum est nosse mysterium regni Dei, ceteris autem in parabolis:* nunc ostendit per eos aliquando etiam ceteris idem mysterium esse revelandum dicens: *Nemo autem lucernam accendens operit eam vase, aut subius lectum ponit; sed supra candelabrum ponit, ut intrantes videant lumen.* *Eusebius* (c) Quasi dicat: Sicut lucerna accenditur ut luceat, non ut operiatur sub modio, vel lecto; sic etiam secreta regni cælorum in parabolis edita, quamvis lateant alienis à fide, (3) tamen penes omnes manifestum habebunt sensum: unde subdit: *Non enim est occultum quod non manifestetur, nec absconditum quod non agnoscatur, & in palam veniat;* quasi dicat: Quamvis plurima in parabolis dicta sint, ut videntes non videant, & audientes non intelligant propter sui incredulitatem, totus tamen sermo patebit. *Augustinus* de Quæst. Evang. (d) (Lib. 2. quæst. 12.) Vel aliter totum. His verbis typice docet fiduciam prædicandi, ne quis timore carnalium incommodorum lucem scientiæ abscondat: vasis enim, & lecti nomine carnem, lucernæ autem vocabulo verbum designat; quod ob metum carnalium incommodorum occultat qui ipsam carnem præponit manifestationi veritatis, & ea quasi operit verbum qui prædicare trepidat. Supra candelabrum autem ponit lucernam qui corpus suum ministerio Dei subijcit, ut superior sit prædicatio veritatis, & inferior servitus corporis. *Origenes.* (e) (de ferm. Domini Lib. I. cap. 12.) Sed & qui vult adaptare lucernam perfectionibus Christi discipulis, persuadebit nobis per ea quæ dicta sunt de Joanne, quoniam ipse erat quæ lucerna ardens, & lucens. Non decet ergo eum qui lucernam rationalem accendit in anima, abscondere eam sub lecto, ubi quis requisivit, nec sub aliquo alio vase: quia qui facit hoc, non providet intrantibus domum, quibus lucerna paratur; sed oportet superponere candelabro, id est omni Beclæsiæ. *Chrysostomus* (hom. 15. in Matth.) Hoc autem dicens, inducit eos ad vitæ diligentiam, docens eos strenuos esse, quasi expositos aspectibus omnium, ac pugnantes in mundo quasi

(1) Al. docti quia. (2) Al. verba. (3) Al. non tamen Corrigit P. Nicolai non tamen penes omnes immanifestum habebunt sensum.

EX EDIT. P. NICOL. (a) Ut supra. (b) Ibidem. (c) In Cat. Græc. PP. (d) Quod subjungitur ex Augustino, habet potius Beda; est utcumque Augustinus tale aliquid insinuat in Q. Evang. loc. cit. (e) In Catena Græc. PP.

(a) **Theophylactus** (1) (hoc loco.) Qui cælitus descendit, ut exemplum fieret nobis, & forma, instruit nos non pigritate in docendo: unde dicitur: *Et factum est deinceps, & ipse iter faciebat per civitates, & castella prædicans, & evangelizans regnum Dei.* Gregorius Nazianzenus. (2) Vadit quippe de loco in locum, non solum ut plures lucraretur, sed etiam ut multa dederet loca. Dormit, laborat, ut somnum, & laborem sanctificet; plorat ut det præmium lacrymis; prædicat cælestia, ut audientes exaltet. **Titus**. Qui enim de cælo ad terram descendit, annuntiat habitantibus terram regnum cælestie, ut terram in cælum convertat. Quis autem prædicare debebat regnum Dei, nisi Filius Dei, cuius est regnum? Venerunt plures Prophetae, non tamen prædicaverunt regnum calorum: nam qualiter eorum quæ non viderunt sermonem præcederent? **Isidorus Abbas**. (b) Hoc autem regnum Dei aliquibus videtur aliis, & melius regno cælesti; quibusdam vero unum & idem secundum essentiam, sed diversimode nominari: aliquando quidem regnum Dei à regnante, aliquando autem regnum calorum à subditis Angelis, & sanctis, qui cæli dicuntur. **Beda** (cap. 29. in Luc.) Morte autem aquilæ provocans ad volandum pullos suos, Dominus pederentem discipulos suos ad sublimia erigit. Siquidem primo docet in synagoga, & miracula facit; ex hinc duodecim, quos Apostolos nominat, elegit; postmodum omnes prædicans secum ducit; unde sequitur: *Et duodecim cum illo.* (2) **Theophylactus**. Non docentes, aut prædicantes, sed instruendi ab eo. Ne autem femineus sexus prohiberi videretur sequi Christum, subditur: *Et mulieres aliquæ, quæ erant curatæ à spiritibus malis, & infirmitatibus; Maria, quæ vocatur Magdalena, de qua septem demonia exierant.* **Beda** (cap. 29. in Luc.) Maria Magdalena ipsa est, cuius tanto nomine proxima lætio penitentiam (3) narrat. Nam pulchre Evangelista ubi eam cum Domino iter facere commemorat, noto hanc vocabulo manifestat; ubi vero peccatricem, sed penitentem describit, mulierem generaliter dicit, ne nomen tantæ famæ, præci erroris nota fuscaret, de qua demonia septem exiisse referuntur. **Gregorius** in hom. (33. in Evang.) Quid enim per septem demonia nisi universa vitia intelliguntur? Quia enim septem diebus omne tempus comprehenditur, recte septena-

(1) *Al. Hieronymus.* (2) *Al. omittitur Theophylactus.* (3) *Al. nominat.* (4) *Al. domus gratia ejus, vel domus misericors.*

Ex edit. P. Nicol. (a) Catena. Græc. PP. orat. 31. super illud Matth. 26. *Cum consummasse hos sermones.* (b) In eadem Catena; vel Isidorus Pelusota Lib. 3. epist. 106. quæ Arabiano inscribitur, quibusdam tamen verbis paululum immutatis. (c) In Cat. Græc. PP.

rio numero universitas figuratur. Septem ergo demonia Maria habuit, quæ universis vitis plena fuit.

Sequitur: *Et Joana uxor Chuse procuratoris Herodis, & Susanna, & alia multa quæ ministrabant ei de facultatibus suis.* Hieronymus contra Vigilantium (in com. super Matth. cap. 27. super „ Erant mulieres ibi multæ. “) Constatudinis Judaicae fuit, nec ducebatur in culpam more gentis antiquo, ut mulieres de substantia sua victum atque vestium præceptoribus darent. Hoc quia scandalum facere poterat in nationibus, Paulus se abesse commentor, Ministrabant autem Domino de substantia sua, ut mereret earum catalia, cuius ipsæ merebant spiritalia: non quod indigeret cibus Dominus creaturarum, sed ut typum ostenderet magistrorum, quod victu, atque vestitu de discipulis deberent esse contenti. **Beda** (cap. 29. in Luc.) Interpretatur autem Maria amarum mare propter penitentiam rugitum, Magdalena turris, vel melius torrentis, à turre, de qua dicitur Psalm. 66. „ Factus es spes „ mea turris fortitudinis à facie inimici. “ **Joanna** (4) Dominus gratia ejus, vel Dominus misericors interpretatur, videlicet quia ejus est omne quod vivimus. Si autem Maria mundata à sordibus vitiorum Ecclesiam de Gentibus insinuat, cur non Joana eandem designat Ecclesiam, quondam idolorum cultui subditam? Nam quilibet malignus spiritus dum pro regno diaboli facit, quasi Herodis procurator existit. Interpretatur Susanna lilium, aut gratia ejus, propter odorem cælestis viæ candorem, aut eorumque internæ dilectionis ardorem.

(b) **Theophylactus** (hoc loco.) Quod David in persona Christi prædixerat Psalm. 77. „ Aperiam in parabolis os meum, “ hic Dominus implet: unde dicitur: *Cum autem turba plurima conveniret, & de civitatibus properarent ad eum, dixit per similitudinem.* Loquitur autem Dominus per similitudinem primo quidem ut attentiores faceret auditores: consueverunt enim homines in obscuris se excitare, & spernere manifesta: deinde ut non caperent indigina quæ mystice dicebantur. **Origines** (c) (super his verbis.) Et ideo signanter dicitur: *Cum turba plurima conveniret*, non enim sunt multi, sed pauci qui per arctam viam incedunt, & qui inveniunt viam quæ ducit ad vitam: unde Mathæus dicit, quod extra domum decebat

bar per parabolas, sed intra domum parabolam discipulis exposuit. **Eusebius** (a) Satis autem congrue Christus primam proponit parabolam multitudine, non solum tunc astantium, sed etiam futurorum post illos; (1) inducens ad audientiam verborum suorum, cum dicit: *Exiit qui seminavit, seminavit semem suum.* **Beda** (cap. 29. in Luc.) Satorem illum nullum melius quam Filium Dei intelligere possumus, qui de sinu Patris, quo creaturæ non erat accessus, egrediens, ad hoc venit in mundum ut testimonium perhiberet veritati. **Chrysostomus** (hom. 45. in Matth.) Exiit autem qui ubique est, non localiter, sed per amicum carnis nobis appropinquavit. Decenter autem adventum proprium Christi exitum nominat: eramus enim exclusi à Deo: & sicuti condemnati, & rebelles Regi eiectioni sunt; qui vero reconciliare vult eos, ex-eundo ad ipsos, extra cum eis loquitur, donec dignos jam factos aspectu regio eos introducat; sic etiam Christus fecit. **Theophylactus** (hoc loco.) Exiit autem nunc, non ut agricolas perderet, aut combureret terram; sed exiit seminare: sæpe enim agricola qui seminat, ob aliam causam exiit, non solum ut seminet. **Eusebius** (b) Exiit autem nonnulli à patria cælesti, & ad homines descenderunt, non tamen ut sererent: neque enim satores erant, sed administratorii spiritus in ministerio missi. Moyses etiam, & Propheta post eum non inservierunt hominibus mysteria regni calorum; sed retrahendo insipientes ab errore nequitiæ, & idolorum cultu, quasi colebant animas hominum, & in novalia redigebant. Solutus autem omnium fator Verbum Dei exivit, evangelizaturus nova semina, scilicet mysteria regni calorum. **Theophylactus** (ubi supra.) Non cessat autem Dei Filius semper in nostris animabus seminare: nam non solum cum docet, sed etiam cum creat, in nostris animabus seminat semina bona. **Titus**. Exiit autem, ut seminare semem suum; non autem accepit verbum quasi (2) mutuum, cum ipse naturaliter sit verbum Dei vivi. Non est igitur suum proprium semem Pauli, vel Joannis; sed habent cum acceperint; Christus autem habet proprium semem, præstans doctrinam ex sua natura: unde & Judæi dicebant Joan. 7. „ Qualiter hic literas novit, quas non didicit? “ **Eusebius**. (c) Docet igitur duos esse gradus eorum qui recipiunt semina: primum quidem eorum qui digni facti sunt vocatione cælesti, sed labuntur à gratia propter negligentiam, & tor-

porem; secundum vero multiplicantium semem in bonis fructibus. Ponit autem secundum Mathæum tres differentias in quolibet gradu. Nam qui corrumpunt semem, non similem habent perditionis modum, & qui ab eo fructificant, non æquam recipiunt copiam. (3) Sane actiones perditum ostendit semem. Quidam enim cum non peccaverint, suis animabus infra sibi semina salubria perdidit, subtracta (4) ab intentione, & memoria eorum per spiritus malignos, & demones, qui volant per aerem, vel viros fallaces, & callidos, quæ volatilia nuncupavit: unde subdit: *Et dum seminat, aliud cecidit siccis viam.* **Theophylactus**. Non dixit, quod seminans, projecit aliud secus viam, sed quod semem cecidit. Qui enim seminat docet rectum sermonem; sed sermo diversimode cadit in audientes, ut quidam eorum via dicantur.

Et conculcatum est, & volucres cæli comederunt illud. **Cyrillus**. (d) Arida enim est, & inculta quodammodo omnis via, eo quod à cunctis conculcatur, ac nihil ex seminibus humarum in ea. Sic igitur habentes cor indocile non penetrat divina monito, ut possit laudem germinare virtutum; sed tales sunt via frequentata immundis spiritibus. Sunt iterum aliqui leviter gerentes fidem in se quasi in verborum simplicitate: horum fides caret radice, de quibus subditur: *Et aliud cecidit supra petram, & natum aruit, quia non habebat humorem.* **Beda** (super Aliud cecidit.) Petram dicit durum, & indomitum cor. Hoc est autem humor ad radicem seminis, quod juxta aliam parabolam oleum ad lampades virginum nutriendas, id est amor, & perseverantia virtutis. **Eusebius**. (e) Sunt etiam aliqui, qui per avaritiam, & appetitum voluptatum, & mundanas sollicitudines, (5) quas quidem spinas nuncupat, immisum sibi semem suffocari fecerunt, de quibus subditur: *Et aliud cecidit inter spinas, & simul exortæ spinæ suffocaverunt illud.* **Chrysostomus** (hom. 4. in Matth.) Sicut enim spinæ non permittunt oriri semem, sed ex condensatione suffocant immisum; sic sollicitudines vitæ præsentis semem spirituale fructificare non sinunt. Incredulum autem esset agricola qui super sensibiles spinas, & petram, & viam seminare. Non enim possibile est petram terram fieri, nec viam non esse viam, nec spinas non esse spinas; in rationalibus autem secus est: possibile est enim petram converti in terram pinguem, & viam non conculcari, & spinas disipari. **Cyrillus**. (f) Sunt autem terra

(1) *Al. inducētem.* (2) *Al. mutuum.* (3) *P. Nicolai habet melius.* Sane occasionis perditum semem ostendit. (4) *Al. omittitur ab.* (5) *Al. quas quidam spinas nuncupant.*
Ex edit. P. Nicol. (a) In eadem Catena Græc. (b) Ut supra. (c) Ibidem. (d) In Cat. Græc. PP. (e) Ibidem. (f) Ubi supra.

rate ad imperium Christi, discipuli stupefacti miraculo, susurrabant ad invicem: unde sequitur: *Qui sidentes, mirati sunt, ad invicem dicentes: Quis putas hic est, quia et ventis imperat, et mari; et obedimus?* Non autem discipuli, ut ignorantes eum, hoc dixerant ad invicem: noverant (1) enim eam Deum esse, & Filium Dei Jesum, & obedimus autem innate potestatis abundantiam, & divinitatis gloriam; quamvis similis nobis esset, & visibilis secant dum carnem; unde dicitur: *Quis est hic, sed id est qualis, & quantum, & in quantum virtute, & maiestate?* Imperiosum enim est, opus, dominatum, preceptum, non servilis petitio. *Beda* (cap. 31. in Luc.) Vel non discipuli, sed nauta, & alii mirantur qui in navi erant. Allegorice autem mare, vel stagnum tenebrosus est, & amarus; mundi estus, Navicula arbor crucis, cuius beneficiis fideles adjuti cœlestis mundi fluctibus obtinent litus, patrie celestis. *Ambrosius* (Lib. & titulo ubi supra in principio.) Itaque Dominus, qui se intelligit propter divinum in terras mysterium, venisse, relicta parentibus; navem ascendit. *Beda* (cap. 31. super *Navigantibus autem illis.*) Ascendunt (2) autem & discipuli admoniti cum eo: unde ipse ait, *Matth. xv. 27.* Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. Discipulis navigantibus, id est fidelibus sæculum calcantibus, & futuri sæculi animo quietem meditantibus, & per Sancti Spiritus flatum, vel etiam proprii regni conatum, infidos mundi fastus certam post terga iactantibus, subio obdormivit Dominus; id est, advenit tempus dominice passionis; & descendit procella, quia Domino somnum mortis in cruce subeunte, fluctus persecutionum dæmoniis flatibus (3) exurgunt. Fluctibus autem non Domini patientia turbatur, sed discipulorum imbellicitas concutitur, & trepidat; qui suscitavit Dominum de eo dormiente perire: quia cuius mortem viderant, resurrectionem optant; quæ si differretur, ipsi in perpetuum perirent. Unde surgens increpat ventum, quia celeri resurrectione per mortem destruit superbiam diaboli, qui habebat imperium mortis. Tempestatem autem aquæ facit cessare, quia rabiem Judæorum morti ejus insulantium resurgens labefacit. *Ambrosius* (ubi supra) Et advertas, sine tentatione neminem posse ex hoc vitæ curriculum demigrare, quia exercitium fidei tentatio est. Subiecti igitur sumus nequitiæ spiritualis procellis; sed quasi pervigiles nautæ gubernato-

(1) *Al.* deest enim. (2) *Al.* omittitur autem. (3) *Nicolai* apponit excitat. *Ex edit. P. Nicol.* (a) *Cyrillus* in Cat. Græc. PP. (b) In *Matthæum*.

rem excitemus, qui non serviat, sed imperet ventis; qui etsi jam non dormiat sui corporis somno, caveamus tamen ne nostri corporis somno nobis dormiat, & quietat. Bene autem arguuntur qui præsentem Christo timebant, cum utique ibi aderat qui perire non posset. *Beda* (super *Ubi est fides vestra?*) Cui simile est quod post mortem, discipulis appens exprobravit infidelitatem eorum; & sic tumidis gurgibus sedatis, patefecit cunctis potentiam suæ divinitatis.

(f) *Chrysostr.* Saluator navigando una cum discipulis ad portum pervenit: unde dicitur: *Et navigaverunt ad regionem Gerazæ, quæ est contra Galilæam. Titus.* (b) Veraciora exemplaria nec Gerazæ norunt, nec Gadæ norunt, sed Gergezæ: est enim Gadæra civitas in Judæa, stagnum autem, vel mare nullatenus invenitur in ea; sed Gergezæ civitas Arabiæ est, nec stagnum, nec mare juxta habens. Est autem Gergeza, à qua Gergezæ, urbs antiqua juxta Tiberiacum stagnum, circa quam est rupes stagno vicina, in quod ostenditur dejectos fuisse porcos à dæmonibus. Quia tamen Geraza, & Gadæra confinium habent cum terra Gergezæ, verisimile est inde ad horum terram porcos fuisse adductos. *Beda* (cap. 33. in Luc.) Geraza enim urbs est insignis Arabiæ trans Jordanem juxta monti Galaad, quam tenuit tribus Manasse, non longe à stagno Tiberiadis, in quo porci præcipitati sunt. *Chrysostr.* (hom. 29. in Matth.) Cum autem Dominus descendisset à mari, occurrit ei aliud terribilius miraculum: nam dæmoniis, tanquam servus videns dominum, servitute confiteretur: unde sequitur: *Et cum egressus esset ad terram, occurrit illi vir quidam qui dæmonium habebat jam temporibus multis.* *Augustinus* de Con. Evang. (Lib. 2. cap. 24.) Quod *Matthæus* duos dicit fuisse dæmoniacos; *Marcus* autem, & *Lucas* unum commemorant: intelligas unum eorum fuisse personæ alicuius clarioris, & famosioris, quem regio illa maxime dolebat, & pro cuius salutē plurimum fatigabat. Hoc volentes significare duo Evangelistæ solum commemorandum judicaverunt de quo facti hujus fama latius præclarissime fragraverat. *Chrysostr.* (hom. 29. ubi supra ante med.) Vel *Lucas* elegit ex illis duobus eum qui sævior erat: unde *Stebilius* narrat ejus infortunium, cum subdit: *Et vestimentis non induebatur, neque in domo manebat, sed in monumentis.* Visitant autem dæmones mortuorum sepulchra, volentes imbueri homines periculosa

doctrina, quod scilicet animæ dæmones sunt. *Cyrillus.* (a) Quod autem nudus petebat de sanctorum sepulchra dæmoniacæ ferocitatis erat indicium. Permittit autem quosdam dispensative. Deus subesse dæmonibus ut nos perpendamus per eos quales sunt dæmones erga nos, ut renuamus eis subijci velle; & sic uno patiente edificatur quamplures. *Chrysostr.* (hom. 29. in Matth.) Quia vero hominem eum populi ferebantur, accesserunt dæmones divinitatem prædicantes ipsius, quam etiam mare sua tranquillitate clamaverat: unde sequitur: *Et ut vidit Jesum, procidit ante illum, & exclamavit voce magna, & dixit, Cyrillus.* (b) Attendas hic timorem annexum audaciæ, & desperationi multa: signum enim diabolicæ desperationis est (1) in audendo dicere: *Quid mihi, & tibi est Jesu Filii Dei altissimi?* timoris vero cum precatur, *Obsecro te, ne me torqueas.* Sed si noscum esse Filium Dei altissimi, fateris eum Deum cæli, & terræ, & eorum quæ continentur in eis. Qualiter igitur non tua, immo sua usurpas, & dicis: *Quid mihi, & tibi est?* Quis autem principum terrenorum omnino sustinebit à Barbaris lacessiri suo subjectos imperio? Unde sequitur: *Præcipiebat enim spiritui immundo ut exiret ab homine; & necessitatem præcepti offendit subdicens: Multis enim temporibus arripiebat illum; & vinciebat catenis, & compedibus custodius; & ruptis vinculis agebatur à dæmonio in deserto.* *Chrysostr.* (ubi supra) Unde quia nemo audebat dæmoniacum tenere, ipse Christus ad eum vadit, alloquens ipsum. Sequitur: *Interrogavit autem illum Jesus, dicens: Quod tibi nomen est?* (c) Non velut infelicis nomen inquit, sed ut confessa peste quam tolerabat, virtus curantis gratior emicaret. *Beda* (cap. 32. in Luc.) Sed & nostri temporis sacerdotes qui per exorcismi gratiam dæmones ejicere norunt, solent dicere, patientes non aliter valere curari, nisi omne quod ab immunis spiritibus vigilantes, dormientesque perturbaverint, confitendo patenter exponant, & maxime quando corporis humani concubitus petere se, ac patrare coningunt: unde & hic confessio subditur: *At ille dixit, Legio: quia intraverant dæmonia multa in eum.* *Gregorius Nisænsis.* (d) Imitantes quidam dæmones supernas milicias, & legiones angelicas, dicunt se

legionem, sicut & eorum princeps dicit se positurum thronum super astra, ut fiat Altissimo similis. *Chrysostr.* (hom. 29. in Matth. ante med.) Postquam autem Dominus supervenerat dæmonibus creaturam Dei perturbantibus, putabant eum propter excessum eorum quæ fiebant non expectare tempus sufficere: & quia culpam distiteri non poterant, istant non cito sustineant penam: unde sequitur: *Et rogaverunt illum ne imperaret illis ut in abyssum irent.* *Theophylactus.* (hoc loco.) Quod quidem postulant dæmones volentes adhuc cum hominibus conversari. *Cyrillus.* (e) Hinc (2) autem palam est quod æmula cæteræ maiestatis divinæ, ineffabili potentia Salvatoris detrudebantur ad inferna. *Maximus.* (f) Statuit autem Deus unicuique peccatorum consonam penam, gehennam ignis propter carnis incendium, stridorem dentium propter risum laicivum, intolerabilem sitim propter vultupetam, & crapulam, pervigilem vermem propter obliquum, & malignum cor, caliginem perpetuam propter ignorantiam, & fallaciam, lymbum abyssi propter superbiam: unde dæmonibus tanquam superbis abyssus delegatur.

Sequitur: *Erat autem ibi grex multorum porcorum pascentium in monte.* *Augustinus* de Consensu Evang. (Lib. 2. cap. 24.) Quod *Marcus* dixit circa montem fuisse gregem porcorum, *Lucas* autem in monte non repugnat: grex enim porcorum tam magnus fuit, ut aliquid ejus esset in monte, aliquid circa montem: erant enim duo millia porcorum, sicut *Marcus* expressit. *Ambrosius* (Lib. 6. in Lucam cap. de homine à dæmone agitato, ante med.) Dæmones autem celestis luminis claritatem sustinere non poterant, ut qui oculos dolent, radios solis ferre non possunt. *Cyrillus.* (g) Et ideo turba immundorum spirituum petit mitti in conformem sibi gregem immundorum porcorum.

Sequitur: *Et rogabant eum ut permitteret eis in illos ingredi.* *Athanasius* in vita Anthonii. Quod si super porcos potestatem non habent, multo magis (3) nullum habent dominium contra homines factos ad imaginem Dei. Oportet ergo Deum solum timere, contemnere autem illos. *Cyrillus.* (h) Dominus autem concessit eis potestatem, ut hoc inter cetera fiat nobis causa salutis, & roboris spes. Sequitur, *Et*

(1) *Al.* audiendo. (2) *Al.* Hoc autem. (3) *Al.* nullam habent dæmones.

Ex edit. P. Nicol. (a) In Cat. Græc. PP. (b) *Ibidem.* (c) *Beda.* *Chrysostr.* nomine notabatur antea hæc appendix, & *Beda* nomen apponebatur solum ante sequentem de sacerdotum exorcismo; sed ex *Beda* utraque desumpta est. (d) In *Catena Græcorum PP.* ex homilii in *Cantica* notatur sine certo indice; sed colligitur ex hom. 14. plenioribus verbis, non tamen hujus loci occasione, qui nec ibi expresse, sed implicite tantum indicantur. (e) *Ubi supra.* (f) In Cat. Græc. PP. (g) *Ubi supra.* (h) *Ibidem.*

Et permixti illos. Considerare ergo oportet, quod daemones pravi sunt, & hostiles his qui eis sunt subditi, ut potest patere ex eo quod precipitaverunt, & suffocaverunt porcos in aquis: unde sequitur: *Exierunt ergo daemonia ab homine, & intraverunt in porcos, & impetu abitis grex per præceps in stagnum, & suffocatus est.* Et ideò concessit eis Christus petentibus, ut ex eventu appareat quam sine crudelitate. Erat etiam necessarium ostendere Filium Dei providentiam rerum habere, non minus quam Pater, ut aequalitatis decor in utroque appareat. Titus. (a) Et gam autem pastores arripunt, ne cum porcis perirent: unde sequitur: *Quod ut viderunt factum, qui pascebant, fugerunt, & nuntiaverunt in civitatem, & in villas:* & huiusmodi terrorem civibus intulerunt. Duxit autem eos ad Salvatorem, damni necessitas. Sequitur: *Exierunt autem videre quod factum esset, & venerunt ad Jesum.* Ubi considera, quod dum Deus homines punit in rebus, confert beneficium animabus. Cum autem profecti essent, viderunt sanum eum qui jugiter vexabatur. Sequitur: *Et invenerunt hominem sedentem, à quo daemonia exierant, vestitum, qui antea contortus nudus erat, ac sana mente ad pedes eius: non enim discedit à pedibus, à quibus est nactus salutem: & se agnoscens signum, mirati sunt passionis remedium, & obstupuerunt in facto.* Sequitur, *Et timerunt.* Hoc autem factum partim visum comperit, partim verbis audiverunt. Sequitur: *Nuntiaverunt autem illis qui viderant quomodo sanus factus esset à legione.* Oportebat autem eos supplicare Domino ne inde recederet, sed custos esset regionis, ne daemones haberent accessum ad eos; sed præ timore propriam salutem amiserunt, rogantes Salvatorem recedere.

Sequitur: *Et rogaverunt illum omnis multitudo regionis Gerazenorum, ut discederet ab ipsis, quia timore magno tenebantur.* Theophylactus (hoc loco.) Timebant enim ne iterum damnum aliquod paterentur, sicut passi fuerant in submersione porcorum. Chrysostomus (hom. 29. in Matth.) Attendas autem Christi humilitatem: postquam enim collatis à se talibus beneficiis emitebant eum, non obstat, sed discedit, eos qui se ipsos indignos sua doctrina promulgaverant, relinquens.

Sequitur: *Ipse autem ascendens navim reversus est. Titus.* (b) Sed eo descendente, ille qui passus erat, à Salvatore non discedit.

Sequitur: *Et rogavit illum vir à quo daemonia exierant, ut cum eo esset.* Theophylactus.

(1) Al. desit. ut. (2) Ubi supra. (3) Ibidem.

Ex edit. P. Nicol. (a) In Matth. (b) Ubi supra. (c) Ibidem.

Nam sicut expertus timebat ne forte elongatus à Jesu, rursus daemonebus esset paratus. Dominus autem ostendit ei quod quamvis non sit cum eo presentialiter, tamen potest eum gratia sua protegere: sequitur enim: *Dimisit autem eum Jesus, dicens: Redi in domum tuam, & narra quanta tibi fecit Deus.* Non autem dixit, Quanta tibi feci ego, formati præbens humilitatis, ut rectitudines nostras referat in Deum: Titus. (c) Nec tamen prævaricatur in lege veritatis: quicquid enim Filium operatur, Pater operatur. Cur autem qui ubique omnes liberatos monebat nulli dicere, huic liberato à legione dicit, *Narra quanta tibi fecit Deus?* Quia scilicet tota regio illa Deum ignorabat irritata cultibus daemonebus. Vel verius, quandoquidem ad Patrem retorquet miraculum, dicit, *Narra;* cum vero loquitur de seipso, monet nulli dicere. Ille autem qui liberatus est à daemonebus, noverat Deum esse Jesum; & ideo prædicavit quanta fecit illi Jesus: sequitur enim: *Et abiit per universam civitatem prædicans quanta illi fecit Jesus.* Chrysostomus (ubi supra.) Et sic illos qui se indignos sua doctrina promulgaverant derelinquens statuit eis eum in magistrum qui fuerat à daemonebus liberatus. Beda. (cap. 32. in Luc.) Mystice autem Geraza significat nationem Gentium, quas post passionem, & resurrectionem suam Dominus per prædicatores visitavit: unde Geraza, vel Gergesa, (1) ut quidam legunt, interpretatur colonum eiciens, id est diabolum, à quo prius incolebatur; vel advena propinquans, qui prius longe erat. Ambrosius (Lib. 8. cap. ubi supra.) Licet autem discordet numerus civitatum à Christo secundum Lucam, & Mattheum, tamen concordat mysterium: ut enim iste qui habebat daemonebus, populi gentilis est figura, duo quoque illi similiter figuram populi gentilis accipiunt: quoniam cum tres filios Noë generavit, Sem, Cham, & Japhet, Sem tantummodo familia in possessionem ascita est Dei; ex duobus illis diversarum nationum populi pullularunt: *Qui multis, inquit, temporibus habebat daemonebus,* utpote qui à diluvio usque ad adventum Domini vexabatur. Nudus autem erat, quia tegumentum naturæ suæ, & virtutis amisit. Augustinus de Quæst. Evang. (Lib. 2. cap. 13.) In domo non habitabat; hoc est, in conscientia sua non quiescebat: in monumentis manebat; id est, in mortuis operibus; hoc est peccatis, delectabatur. Ambrosius (ubi supra.) Vel quid sunt corpora perditorum nisi quaedam sepulera in quibus Dei verba non habitant? Augustinus de Quæst.

Sequitur: *Et rogavit illum vir à quo daemonia exierant, ut cum eo esset.* Theophylactus.

(1) Al. desit. ut. (2) Ubi supra. (3) Ibidem.

Ex edit. P. Nicol. (a) In Matth. (b) Ubi supra. (c) Ibidem.

Quæst. Ev. (Lib. 2. quæst. 13.) Quod autem impeditibus ferreis, & catenis ligabatur, significat graves, & duras leges Gentium, quibus etiam in eorum Republica peccata cohibentur; quod autem vinculis talibus diruptis agebatur à daemone in desertum, significat quod etiam ipsis transgressis legibus ad (1) ea scelera cupiditate ducebatur quæ jam vulgare consuetudinem excederent; quod vero in eo legio daemone erat, significata sunt Gentes, quæ multis daemonebus serviebant; quod in porcos pascentes in montibus daemonia ire concessa sunt, significat etiam immundos, & superbos homines, quibus daemonia dominantur propter idolorum cultus. Ambrosius (Lib. 6. in Luc. cap. de daemone.) Porci enim hi sunt qui immundum usum animalium, vocis, & rationis expertes, inutilentis vitæ suæ actibus naturalium coinquinaverunt ornamenta virtutum. Augustinus de Quæst. Evang. (Lib. 2. quæst. 13.) Quod autem in stagnum precipitati sunt, significat quod jam clarificatur Ecclesia, & liberato populo Gentium à dominatione (2) daemone, in additis agunt sacrilogos ritus suos qui Christo credere noluerunt, cæca, & profunda curiositate submersi. Ambrosius (ubi supra.) Impetu autem feruntur in præceps, quoniam nullius meriti contemplatione revocantur, sed tamquam de superioribus ad inferiora per improbitatis proclive detruunt, inter fluentia mundi hujus intercluso percutunt spiritus commertu. Neque enim in his qui fluido æstu voluptatis hue atque illuc feruntur, illius spiritus potest esse vitale commercium. Videmus igitur quia homo ipse suæ est actor ærumne: nam nisi quis porci more vixisset, nunquam accepisset in eum diabolus potestatem; aut si accepisset, non ut perderet, sed ut probaret: & foras se diabolus, quia post Domini adventum bonos jam deprædari non poterat, non omnium hominum, sed lævium quærit interitum; ut latro non armatis, sed insidiarum inermibus. Viderunt hoc magistri gregum, & fugerunt: neque enim vel philosophiæ professores, vel principes synagogæ perentibus populis possunt ferre medicinam: solus est Christus qui aufert peccata populorum. Augustinus de Quæst. Evang. (Lib. 2. quæst. 13.) Vel quod porcorum pastores fugientes ista nuntiaverunt, significat quosdam primates impiorum, quamquam christianam legem fugientes, potentiam tamen ejus pergentem stupendo, & mirando predicant. Quod autem Gerazeni cognoscetes quod

S. Thom. Oper. Tom. IX.

(1) Al. omittitur ea. (2) Al. dominorum. (3) Al. perpulsi. (4) Al. de Conf. (5) Al. mysterium. (6) Al. ante.

Ex edit. P. Nicol. (a) In Mattheum.

factum est, rogant Jesum, ut ab eis discederet, magno timore (3) percussus, significat multitudinem vana suavitatis delectatam, honorare quidem, sed nolle pati christianam legem, dum dicunt, quod eam implere non possunt, admirantes tamen fideliem populum à pristina perdita conversatione sanatum. Ambrosius (ubi supra.) Vel in Gerazenorum civitate species synagogæ videntur existeri; qui rogabant ut discederet, quia timore magno tenebantur: infirma enim mens non capit Dei verbum, nec potest pondus sustinere sapientia. Et ideo dicitur molestus non fuit, sed ascendit ab inferioribus ad superiora, à synagoga scilicet ad Ecclesiam: & regressus est per stagnum: nemo enim de Ecclesia ad synagogam sine periculo transit salutis; sed ille qui de synagoga ad Ecclesiam transire desiderat, crucem suam tollat, ut discrimen evadat. Augustinus (4) de Quæst. Ev. Quod autem ille sanatus caput jam esse cum Christo, & dicitur ei: *Redi in domum tuam, & narra quanta tibi fecit Deus:* sic intelligitur, ut sic quisquis intelligat post remissionem peccatorum redeundum sibi in conscientiam bonam, sicut in domum, & setyendum Evangelio propter aliorum salutem, ut deinde cum Christo quiescat, ne cum præpotere vult esse cum Christo, negligat (5) ministerium prædicationis fraternæ redemptioni accommodatum.

(e) Augustinus de Consen. Evang. (Lib. 2. cap. 28.) Post narratum (6) apud Gerazenos miraculum, transit ad narrandum de Archisynagogi filia, dicens: *Factum est autem cum redisset Jesus, excepti illum turba: erant enim omnes expectantes eum.* Theophylactus. Similiter dem propter doctrinam, & propter miracula. Augustinus de Consen. Evang. (Lib. 2. cap. 28.) Quod vero adjungit, *Et ecce venit vir cui nomen Jairus, non continue factum accipiendum est, sed prius illud de convivio publicanorum, sicut narrat Mattheus, cui rei sic conjungit, hoc ut non possit aliud factum consequenter intelligi. Titus. (a) Bt autem positum nomen Judæorum causa, qui tunc hoverant quod accidit, ut nomen demonstratio miraculi fiat. Accessit autem non aliquis infirmorum, sed princeps synagogæ, ut magis obtinerentur Judæorum ora: unde sequitur: *Et ipse princeps synagogæ erat.* Accessit autem ad Christum causa necessitatis: urget enim aliquando dolor ad agendum ea quæ decent, secundum illud Psalmi 31. In chamo & freno, maxillas eorum constringe qui non approxi-*

(1) Al. omittitur ea. (2) Al. dominorum. (3) Al. perpulsi. (4) Al. de Conf. (5) Al. mysterium. (6) Al. ante.

Ex edit. P. Nicol. (a) In Mattheum.

manant ad te. *Theophylactus*. Unde necessitate instante cecidit ad pedes ejus; sequitur (1.) enim: *Et cecidit ad pedes Jesu*. Deccebat autem ut absque necessitate cogente caderet ad pedes ejus, & cognosceret ipsum Deum esse. *Chrysostomus*. (a) Sed considera ejus inertiam: querit enim à Christo ut in domum veniat; sequitur (2.) enim: *Rogans eum ut intraret in domum ejus*; ignorans scilicet quod abiens poterat liberare: nam si seivisset, dixisset sicut Centurio. *Matth.* 8. Die verbo, & curabitur filia mea. *Græcus*. (b) Causa autem adventus ejus ponitur, cum subditur: *Quia unica filia erat illi, domus fundamentum, successio generis, fere annorum duodecim*, in ipso scilicet flore ætatis; & hæc moriebatur, pro thalamis efferenda ad tumulum. *Chrysostomus*. (c) Advenerat autem Dominus non ut judicaret mundum, sed ut salvaret; quapropter non examinat dignitatem petentis, sed æquanimitè arripit opus, sciens quod majus erat futurum (3.) eo quod quærebatur: vocabatur autem ad remedium ægotantis, novit autem se suscitaturum jam mortuam, & inserturum tertenis firmam spem resurrectionis. *Ambrosius* (Lib. 6. in Lucam cap. de filia prin.) Suscitaturus autem mortuam, ad faciendam fidem, hæmorrhoidis ante curavit; sicut & resurrectio temporalis in passione Domini (4.) celebratur, ut perpetua illa credatur.

Et contingit dum iret à turba comprimebatur. *Cyillus*. (d) Quod maximum erat indicium quod veram carnem induerat, & omnem concuclaret superbiæ: neque enim à longe sequebantur, sed eum circumdabant. *Græcus*. (e) Quædam autem mulier gravi morbo detenta, ob cuius infirmitatis curam medici omnes divitiis consumperant, solam spem in tanta diffidentia reperit, ut præcideret Domino; de qua sequitur: *Et mulier quæ erat in fluxu sanguinis ab annis duodecim, quæ in medicos erogaverat omnem substantiam suam, nec ab ullo potuit curari, accessit retro*. *Titus*. (f) Qualiter autem non est digna præcipio hæc mulier, quæ viribus extinctis corporeis ob continuam sanguinis fluxum, & tanto populo concurrente circa illum, & affectu roborata, & fide petierat populum, & retro latens tetigerat fimbriam vestimenti?

(1.) *Al.* omittitur enim. (2.) *Al.* hic quoque desideratur enim. (3.) *Al.* deest eo. (4.) *Al.* celebrabatur. (5.) *Al.* statim operantur. (6.) *Al.* factum etiam ex sermonibus.
EX EDIT. P. NICOL. (a) *Hom.* 32. in *Matth.* & *Titus* in *Cat. Græc.* (b) Vel *Asterius* in *Catena Græc.* (c) Cum *Tito* ubi supra. (d) In *Cat. Græc. PP.* (e) Vel *Asterius*, ut jam supra. (f) In *Matthæum*. (g) Ubi supra. (h) In *Catena Græc. PP.* (i) Vel *Asterius* ubi supra. (k) Ubi supra. (l) Idest *Victor Antiochenus* in *Catena Græcorum PP.* (m) In *Catena Græc.*

quasi à propria natura; convenit autem hoc soli supremæ nature; nulla namque creaturæ aliquam gerit salvandi potestatem, vel etiam aliqua alia, scilicet miracula facienti, sed divinitus præstitam, (1.) Non autem ambitioe gloriæ non dimisit latere divinæ virtutis ostensionem qui multoties præceperat taceri sua miracula; sed quia spectabat ad utilitatem eorum qui vocantur per fidem ad gratiam. *Chrysostomus* (homil. 32. in *Matth.* à prin.) Primo enim solvit fœmineam metum, ne remorsum conscientie pateretur quasi surripiens gratiam; secundo corrigi eam, quia latere putaverat; tertio fidem ejus imprimi cunctis, ut & alii imitentur: prodigum non minus miraculum retentione sanguinis, dum offendit sibi cuncta patere. *Cyillus*. (a) Insuper principem synagogæ persuadebat indubitabiliter credere quod à laqueis mortis eripiet filiam ejus. *Chrysostomus* (ubi supra ante medium.) Ob hoc autem Dominus non statim eam manifestaverat, ut ostenso quod omnia sibi liquerent, faciat mulierem prædicare quod factum est, ut suspitione miraculum careat: unde sequitur: *Videns autem mulier quia non latuit eum, tremens venit, & præcidi ante pedes ejus, & ob quam causam tetigit eum indicavit coram omni populo, & quemadmodum confestim sanata sit*. *Origens*. (b) Eandem autem sanitatem quam nacta est mulier ex contactu, verbis confirmavit Salvator: unde sequitur: *At ipse dixit illi: Filia, fides tua te salvam fecit: vade in pace*; idest, esto sana (2.) à tuo flagello: & sanat quidem primo (3.) per fidem animam, deinde vero corpus. *Titus*. (c) Vocat autem filiam jam fidei causa sanatam: fides enim gratiam adoptionis impendit. *Eusebius* in eccle. *Histor.* (d) (Lib. 7. cap. 14.) Dicunt autem hanc mulierem in *Panæade*, quæ est *Cæsarea Philippi*, unde fuit oriunda, statuisse triumphos insignes collati sibi beneficii à Salvatore: siabat namque super altam basim ad limina domus ejus æneum simulacrum mulieris flexis genibus, manibusque junctis, quasi præcatur, ex cuius opposito aliud erectum simulacrum ad instar viri, ejusdemque materia, amictum diploide, & manum versus mulierem extendens; ante cuius pedes super ipsam basim aliena species plantæ orta, quæ usque ad æneæ diploidis oras pertingens, medicina omnium passionum esse ferebatur. Hanc autem (4.) sta-

tuam dicebant repræsentare Christum; quam (5.) *Maximus* destruxit. *Ambrosius* (Lib. 6. in *Lucam* cap. de filia prin. synagoga.) Mystice autem reliquerit in *Gerazenis* synagoga *Christus*, & quem sui non receperant, (6.) recipiunt alieni. *Beda* (cap. 33. in *Luc.* ubi supra.) Vel in fine sæculi *Dominus* est ad *Judæos* rediturus, atque ab eis per fidei confessionem libenter excipiendus. *Ambrosius*. Quem autem putamus synagogæ principem esse nisi legem, cuius contemplatione *Dominus* synagoga non penitus derelinquerit? *Beda* (cap. 33. in *Luc.*) Vel princeps synagogæ *Moyse* intelligitur: unde *bepe Jaius*; idest *illuminans*, vel *illuminatus*, vocatur: quia qui accipit verba vitæ dare nobis, & per hoc ceteros illuminat, ipse à Spiritu Sancto illuminatur. Cecidit autem *Archisynagogus* ad pedes *Jesu*, quia legislator cum tota patrum progenie Christum in carne apparentem longe sibi præferendum esse cognovit. Si enim caput Christi *Deus*; convenienter pedes accipiendi sunt incarnatio; quam terram nostræ mortalitatis (7.) tetigit. Rogavit autem intrare in domum ejus, quia legislator desiderabat adventum. Filia autem unica ejus est synagoga, quæ sola legali est institutione composita; quæ duodecimo ætatis anno, hoc est tempore pubertatis appropinquante, moriebatur: quia nobiliter à *Prophetis* educata, postquam ad intelligibiles annos pervenerat, in quibus spirituales Deo fructus gignere debebat, subito errorum languore conferta, spiritualis vitæ viam amiserat; & si Christus non succurreret, corruisset in mortem. Ad puellam autem sanandam pergens *Dominus* à turba comprimitur, quia genti *Judææ* salutaria monita præbens, carnalium populorum est consuétude gravatus. *Ambrosius* (ubi supra) Ad hanc autem principis filiam dum properat *Dei Verbum*, ut salvos faceret filios *Israel*, sancta *Ecclesia* ex *Gentibus* congregata, quæ inferiorum lapsu criminum depræbatur, paratam aliis fide præripuit sanitatem. *Beda* (cap. 33. in *Luc.* super *erat in fluxu sanguinis*) Dupliciter autem sanguinis fluxus potest intelligi; hoc est, & super idolatriæ prostitutione, & super his quæ carnis, & sanguinis oblectatione parantur. *Ambrosius* (ubi supra.) Quid autem sibi vult quod hæc principis filia annorum duodecim moriebatur, & mulier ista fluxu sanguinis ab annis duo-

(1.) *Al.* Non enim ambitioe gloriæ. (2.) *Al.* omittitur præpositio a. (3.) *Al.* per animam. (4.) *Al.* deest statuum. (5.) *P. Nicolai* corrigi ponendo *Maximus*. (6.) *Al.* recepimus aliena; item recipimus alieni; *Nicolai* autem nos recipimus alieni. (7.) *Al.* tegit.
EX EDIT. P. NICOL. (a) *Ibidem*. (b) In eadem *Catena*. (c) In *Matthæum*. (d) In *Catena Græc. PP.* ubique hoc indice notatur, nec utique in *Historia Eusebii* habetur idem finis.

duodecim laboravit, nisi ut intelligatur quia quamdiu synagoga viguit, laboravit Ecclesia? *Beda* (ubi supra). Una enim pene sæculi ætate synagoga in Patriarchis nasci cepit, & Gentilium nationem idolatriæ fœdavit. *Ambrosius* (ubi supra). Sicut autem illa in medicos erogaverat omnem substantiam suam, ita congregatio Gentium amiserat omnia dona naturæ. *Beda* (super *In medicos erogaverat*). Medicos autem intellige sive falsos Theologos, sive Philosophos, legumque doctores sæcularium, qui multa de virtutibus, vitisque differentes, utilia se vivendi instituta mortalibus dare promittebant; seu ipsos immundos spiritus, qui velut hominibus consulendo, se pro Deo colendos ingerebant; quibus audiendis Gentilitas quanto magis naturalis industriæ vires expendat, tanto minus potuit ab iniquitatis suæ sorde curari. *Ambrosius* (Lib. 6. in Lucam tit. de filia princ. synag.) Audiens autem egrotare populum Judæorum, sperare cepit salutis suæ remedium; tempus venisse cognovit quo medicus adesset de cælo; surrexit ut occurreret fidei promptior, pudore contractior: hoc enim est pudoris, & fidei, agnoscere infirmitatem, non desperare veniam. Verecunda ergo simbram tetigit, fidelis accessit, religiosa credidit, sapiens sanam se esse cognovit; sic sancta plebs Gentium, quæ Deo credidit, peccatum erubuit ut desereret, fidem detulit ut crederet, devotionem exhibuit ut rogaret, sapientiam induit ut sanitatem suam ipsa sentiret, fiduciam sumpsit ut fateretur quod præcipuisset alienum. Retro autem tangitur Christus, quia scriptum est Deut. 13. „Post Dominum Deum tuum ambulabis.“ *Beda* (super *Accessit retro*). Et ipse ait Joan. 12. „Si quis mihi ministrat, me sequatur:“ sive quia præsentem in carne Dominum non videns, vel quia peractis dispensationis sacramentis, per fidem cepit vestigia ejus subsequi. *Gregorius* 3. Moral. (cap. 14. & 15. super illud Job. 2. „Benedic Deo, & morere:“ in nov. exém. cap. 11.) Tremente autem turba, una Redemptorem nostrum mulier tetigit: quia carnales quique in Ecclesia eum comprimentur a quo longe sunt, & soli tangunt qui huic veraciter humiles adiunguntur. Turba igitur premit, & non tangit: quia & importuna est per præsentiam, & abiens per vitam. *Beda* (super *Præcepit, turba comprimit te*.) Vel una credula mulier Dominum tangit: quia diversis heresibus inordinate affligitur, solo catholice Ecclesie corde fideliter queritur. *Ambrosius* (ubi supra ant. medium.)

(1) *Al.* adventus: item & hujus nuntii adventient. (2) *Al.* omittitur unde. (3) *Al.* accessit ut. Ex edit. P. Nicol. (a) In Catena Græc. PP.

Non enim credunt qui comprimentur; credunt qui tangunt: fide tangitur Christus, fide videtur. Denique ut fidem credentibus exprimeret, dicit: *Ego cognovi virtutem de me exisse*: quod est evidentius indicium quia non intra possibilitatem conditionis humanæ, atque intra corporis claustrum divinitus coacta est, sed ultra fines nostræ mediocritatis virtus exundat æternam: non enim humana ope plebs Gentium liberatur; sed Dei munus est congregatio nationum, quæ etiam brevi fide misericordiam inclinat æternam. Nam si consideremus quanta sit fides nostra, & intelligamus quantus sit Dei Filius, videmus quia comparatione ejus simbram tantummodo tangimus; superiora vero vestimenti ejus nequimus attingere. Si igitur & nos curari volumus, fide tangamus simbram Christi. Non autem latet eum quicumque tetigerit. Beatus qui extremam partem Verbi tetigerit: nam totum quis potest comprehendere? *Chrysostomus* (hom. 32. in Matth.) Opportune Deus expectabat puellæ mortem, ut propalaretur resurrectionis miraculum: propter quod & tardius incedit, & loquitur cum muliere diutius, ut Archisynagogi filia expiraret, & hujus (1) eventus nuntii adventirent: (2) unde dicitur: *Adhuc illo loquente, venit quidam ad principem synagogæ dicens ei: quia mortua est filia tua, noli vexare illum.* *Augustinus* de Consensu Evang. (Lib. 2. cap. 28.) Sed cum Matthæus Archisynagogum non mortuam filiam suam narret Domino nuntiasse, sed omnino defunctam; Lucas autem, & Marcus nondum mortuam, usque adeo ut dicant venisse postea qui mortuam videntur: considerandum est ne repugnare videatur. Et intelligendum est, breviter hoc causâ Matthæum potius dicere voluisse, rogatum esse Dominum ut faceret, quod eum facille manifestum est, (3) ut scilicet mortuam suscitaret. Attendit enim non verba patris de filia sua, sed, quod est potissimum, voluntatem. Sane si alii duo, vel quicumque eorum patrem commemorasset dixisse quod venientes de domo dixerunt, ut jam non vexaretur Jesus, quia puella mortua fuisset; repugnarent ejus cogitationi verba quæ posuit Matthæus: nunc vero illud nuntiantibus, & prohibentibus ne magister veniret, non legitur quod ipse consenserit: unde Dominus non diffidentem reprehendit, sed credentem robustius confirmavit: unde sequitur: *Jesus autem audito hoc verbo respondit patri puellæ: Noli timere, sed crede tantum; & salva erit.* *Athanasius*. (4) Fidem Dominus exigit ab invocantibus eum,

(1) *Al.* adventus: item & hujus nuntii adventient. (2) *Al.* omittitur unde. (3) *Al.* accessit ut. Ex edit. P. Nicol. (a) In Catena Græc. PP.

eum, non quia indiget adminiculo aliorum: ipse namque & Dominus, & largitor est fidei: sed ne videretur ex acceptione personarum sua dona conferre, ostendit quod credentibus faceret, (1) ne sine fide accipiant beneficia, & ea per infidelitatem aboleant: vult enim beneficium durare gratiam, & sanans inconsummum permanere remedium. *Theophylactus* (par. ante fin. Comment. in cap. 8. Lucæ.) Mortuam autem suscitaturus ejecit omnes, quasi nos docens absque inani gloria esse, & nihil ad demonstrationem facere; & quod cum quis debet miracula perpetrare, non deest ipsum esse in medio plurimorum, sed solitarium, & ab aliis separatum: unde sequitur: *Et cum pervenisset ad domum, non permisit intrare secum quemquam nisi Petrum, & Joannem, & Jacobum, & patrem, & matrem puellæ.* Solos autem hos intromisit tanquam discipulorum vertices, & potentes miraculum occultare: non enim volebat ipsam ante tempus pluribus revelari, forte propter invidiam Judæorum. Sic & cum quis nobis invidet, non debemus justitias nostras ei revelare, ne ei majoris invidiæ occasio tribuatur. *Chrysostomus* (hom. 32. in Matth.) Ceteros autem discipulos non assumpsit, provocans eos ad appetitum majorem, ob id quoque quod nondum erant plene dispositi, ut & alii istos imitentur. Assumpsit etiam parentes in testes, ne quis dicere posset fallax esse resurrectionis indicium. Ad hoc etiam illud nota, quod deflentes exclusit à domo, & indignos ostendit hujus visione: sequitur enim: *Flebant enim omnes, & plangebant illam.* Quod si tunc exclusit, multo magis nunc: tunc enim nondum patuerat in somnum mortem fuisse convertitam. Nullus ergo de cetero se (2) contemnat, injuriam inferens Christi victoriæ, qui superavit mortem, & eam in somnum convertit: ad cuius ostensionem subditur: *At ille dixit: Noli flere: non est enim mortua puella, sed dormit:* ostendens singula sibi fore in promptu, & quod eam vivificaret, quasi suscitaret à somno. Nihilominus tamen deridebant eum: sequitur enim: *Et deridebant eum scientes quia mortua esset.* Quos non objurgavit, nec derisionem represit, ut etiam derisio fiat mortis indicium: nam, quia ut plurimum post acta miracula homines perseverant increduli, verbis propriis eos prave nit. Ut autem quasi per vitium disponeret ad resurrectionis fidem, tenet manum puellæ: unde *S. Thom. Oper. Tom. IX.*

(1) *Al.* & ne. (2) *Al.* contemnat. (3) *Editiones Romana 1570. & Veneta 1593. habent* qui à Deo destitutum synagoga statim vident, restaurari posse non credant; ideoque pro suscitatione illius supplicandum esse testiment, sed quia impossibilia sunt apud homines: unde Dominus, &c. (4) *Al.* est enim. Ex edit. P. Nicol. (a) Vel Severus Antiochenus in Catena Græc. PP.

de sequitur: *Ipse autem tenens manum ejus, clamavit dicens: Puella surge.* Cumque tenuisset, suscitavit eam: unde sequitur: *Et reversus est spiritus ejus, & surrexit continuo; non enim infudit aliam animam, sed illam eandem quæ expiraverat restituit; nec solummodo suscitatus immo jubet etiam illam cibari: sequitur enim: Et jussit illi dare manducate: ne scilicet phantasticum esse videatur quod factum est: nec ipse propinat, sed aliis mandat; sicut & in Lazaro dixit, „Solvite eum,“ ac deinde participem mensæ fecit. *Græcus*. (2) Deinde suscitatus miraculo, & pene clamantes parentes cohibet ne factum prædicent: sequitur enim: *Et stupuerunt parentes ejus; quibus præcepit ne alicui dicerent quod factum erat:* ostendens quod largitor bonorum est, non autem cupidus gloriæ, datque totum, nihil recipiens. Qui vero venatur operum gloriam, aliquid quidem exhibuit, aliquid vero recepit. *Beda* (cap. 33. in Luc.) Mystice autem salvata à fluxu sanguinis muliere, mox filia principis mortua nuntiatur: quia dum Ecclesia à vitiorum labe mundata est, continuo synagoga perfidia, atque invidia soluta est: perfidia quidem, quia in Christum credere noluist, invidia vero, quia Ecclesiam credidisse doluit. *Ambrosius* (Lib. 6. in Lucam cap. de filia princ. synag.) Adhuc autem & servuli principis increduli erant ad resurrectionem, quam Jesus in lege prædixit, in Evangelio complevit: unde dicunt: *Noli vexare illum;* quam sit sibi impossibile suscitare mortuam. *Beda* (cap. 33. in Luc.) Vel per eos significatur (3) qui adeo destitutum synagoga statim vident, ut restaurari posse non credant; ideoque pro suscitatione illius supplicandum esse non testiment. Sed quæ impossibilia sunt apud homines, possibilia sunt apud Deum: unde Dominus ei dixit: *Noli timere: crede tantum; & salva erit.* Pater puellæ ceteris doctorum legis accipitur, qui si credere voluerit, etiam subiecta ei synagoga salva erit. *Ambrosius* (ubi supra) Itaque cum venisset in domum paucos futuræ resurrectionis arbitros acivit: non enim à multis continuus est credita resurrectio. Quæ tamen tantæ diversitatis est causa? Supra publice filius viduæ suscitatur, hic remouentur plures arbitri. Sed puto quod pietas ibi Domini declaratur, quia vidua mater unici filii non patiebatur moras. (4) Est etiam forma sapientiæ, in filio viduæ cito Ecclesiam credituram; in Ar-*

K 2

chi-

chilynagogi filia credituros quidem Judæos, sed ex pluribus pauciores. Denique dicente Domino: *Non est mortua puella, sed dormit, deridebant eum: quicumque enim non credit, irridet. Fleant igitur mortuos suos qui putant mortuos: ubi resurrectionis fides est, non mortis species, sed quietis est.* *Beda* (cap. 33. in Luc.) Synagoga etiam, quia sponsi lætitiā, qua vivere possit, amisit, quasi inter plangentem mortuam jacens, nec hoc ipsum quare plangatur intelligitur. *Ambrosius* (ubi supra parum à fine.) Tenens autem Dominus manum puellæ sanavit eam: beatus enim si cuius manus sapientia teneat, inducat in penetralia sua, jubet manducare: panis enim cælestis est Dei verbum: inde & illa sapientia, quæ Dei corporis & sanguinis altaria replevit alimentis. Venite (inquit Prov. 19.) edite panes, meos, & bibite vinum quod miscui vobis. *Beda* (cap. 33. in Luc.) Surrexit autem puella continuo, quia Christo manum confortante, homo à morte animæ respicit. Sunt enim nonnulli qui latente tantum cogitatione peccati sibi mortem consciscunt; sed tales se vivifica-

re significans Dominus, suscitavit filiam Archilynagogi. Alii vero ipsum malum quo delectantur agendo, mortuum suum quasi extra portas efferunt; & hoc se suscitare demonstrans, suscitavit filium viduæ extra portas civitatis. Quidam vero etiam peccati consuetudine se quasi sepeliendo corrumpunt; & ad hos etiam erigendos adest gratia Salvatoris, ad quod intinandum resuscitavit Lazarum quatuor dies in monumento habentem. Quanto autem gravior est mors animæ; tanto acrior poenitentis fervor insilat. Unde jacentem in conclavi mortuam levi voce resuscitat; delatum foras juvenem pluribus dictis corroborat; ad quadriduam vero suscitandum fremuit spiritu, lacrymas fudit, & voce magna clamavit. Sed & hic notandum, quod publica noxia publico egent remedio, levia peccata, secreta queunt poenitentia deleri. Puella in domo jacens paucis arbitris resurgit; juvenis extra domum turba multa comitante suscitatur; Lazarus de monumento vocatus multis populis innotuit.

CAPUT IX.

(a) Convocatis autem Jesus duodecim Apostolis, dedit illis virtutem, & potestatem super omnia dæmonia, & ut languores curarent; & misit illos prædicare regnum Dei, & sanare infirmos: & ait ad illos: Nihil tolertis in via, neque virgam, neque peram, neque panem, neque pecuniam, neque duas micas habeatis: & in quamcumque domum intraveritis, ibi manete, & inde ne exeatis. Et quicumque non receperit vos, exeuntes de civitate illa, etiam pulverem pedum vestrorum excutite in testimonium supra illos. Egressi autem, circuibant per castella, evangelizantes, & curantes ubique.

(b) Audivit autem Herodes tetrarcha omnia quæ fiebant ab eo, & hæsitabat: eo quod diceretur à quibusdam, quia Joannes surrexit à mortuis; à quibusdam vero, quia Elias apparuit; ab aliis autem, quia Propheta unus de antiquis surrexit. Et ait Herodes: Joannem ego decollavi: quis est autem iste de quo ego talia audio? Et quærebat videre eum.

(c) Et reversi Apostoli narraverunt illi quæcumque fecerunt: & assumptis illis, scelsit seorsum in locum desertum, qui est Bethsaide. Quod cum cognovissent turba, secutæ sunt illum: & excepit eos, & loquebatur illis de regno Dei, & eos qui cura indigebant, sanabat. Dies autem cœperat declinare: & accedentes duodecim dixerunt illi: Dimitte turbas, ut euntes in castella, villasque quæ circa sunt, divertant, & inveniant escas: quia hic in loco deserto sumus. Ait autem ad illos: Vos date illis manducare. At illi dixerunt: Non sunt nobis plusquam quinque panes, & duo pisces; nisi forte nos eamus, & emanus in omnem hanc turbam escas. Erant autem fere viri quinque millia: Ait autem ad discipulos suos: Facite illos discumbere per convivia quinquagenos: & ita fecerunt; & discumbere fecerunt omnes. Acceptis autem quinque panibus, & duobus piscibus, respexit in caelum, & benedixit illis, & fregit, & distribuit discipulis suis; ut ponerent ante turbas. Et manducaverunt omnes, & saturati sunt. Et sublatus est quod superfluit illis fragmentorum cophini duodecim.

(d) Et factum est cum solus esset orans, erant cum illo, & discipuli: & interrogavit illos, dicens: Quem me dicunt esse turbæ? At illi responderunt, & dixerunt: Joannem

nem Baptistam, alii autem Eliam; alii vero quia unus Prophetæ de prioribus surrexit. Dixit autem illis: Vos autem quem me esse dicitis? Respondens Simon Petrus dixit Christum Dei. At ille increpans illos, præcepit ne cui dicerent hæc, dicens: quia oportet Filium hominis multa pati, & reprobari à senioribus, & principibus sacerdotum, & scribis, & occidi, & tertia die resurgere.

(e) Dicebat autem ad omnes: Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam quotidie, & sequatur me. Qui enim voluerit animam suam salvam facere, perdet illam: nam qui perdidit animam suam propter me, salvam faciet illam. Quid enim proficit homo, si lucratur universum mundum, se autem ipsum perdat, & detrimentum sui faciat? Nam qui me erubuerit, & meos sermones, hunc Filius hominis erubescet, cum venerit in majestate sua, & Patris, & sanctorum Angelorum. Dico autem vobis vere; si fuerit aliqui hic stans qui non gustabit mortem, donec videant regnum Dei.

(f) Factum est autem post hæc verba fere dies octo: & assumpsit Petrum, & Jacobum, & Joannem, & ascendit in montem ut oraret. Et facta est, dum oraret, species vultus ejus altera, & vestitus ejus albus, & resurgens. Et ecce duo viri loquebantur cum illo: erant autem Moyses, & Elias visi in majestate, & dicebant excessum ejus quem completurus erat in Hierusalem.

(g) Petrus vero, & qui cum illo erant: gravati erant somno; & vigilantes viderunt majestatem ejus, & duos viros qui stabant cum illo. Et factum est cum discederent ab illo, ait Petrus ad Jesum: Præceptor, bonam est nos hic esse; & faciamus tria tabernacula, unum tibi, & unum Moysi, & unum Elie: nesciens quid diceret. Hæc autem illo loquente, facta est nubes, & obumbravit eos, & timuerunt intrantibus illis in nubem. Et vox facta est de nube, dicens: Hic est Filius meus dilectus: ipsum audite. Et dum fieret vox, inventus est Jesus solus. Et ipsi tacuerunt, & nemini dixerunt in illis diebus quicquam ex his quæ viderant.

(h) Factum est autem in sequenti die, descendentibus illis de monte, occurrit illis turba multa. Et ecce vir de turba exclamavit dicens: Magister, obsecro te, respice in filium meum, quia unicus est mihi: & ecce spiritus apprehendit eum, & subito clamavit, & elidit, & dissipat eum cum spuma, & vix discedit dilanians eum. Et rogavi discipulos tuos ut eicerent illum, & non potuerunt. Respondens autem Jesus dixit: O generatio infidelis, & perverſa, ulquequo ero apud vos, & patiar vos? Adhuc huic filium tuum, Et cum accederet, elidit illum dæmonium, & dissipavit. Et increpavit Jesus spiritum immundum, & sanavit puerum, & reddidit illum patri ejus. Stupebant autem omnes in magnitudine Dei.

(i) Omnibusque mirantibus in omnibus quæ faciebat, dixit ad discipulos suos: Poñite vos in cordibus vestris sermones istos. Filius enim hominis futurum est ut tradatur in manus hominum. At illi ignorabant verbum istud, & erat velatum ante eos, ut non sentirent illud: & timebant eum interrogare de hoc verbo.

(k) Intravit autem cogitatio in eos, quis eorum major esset. At Jesus videns cogitationes cordis illorum, apprehendit puerum, & statuit illum secus se, & ait illis: Quicumque susceperit puerum istum in nomine meo, me recipit; & quicumque me receperit, recipit eum qui me misit. Nam qui minor est inter omnes vos, hic major est. Respondens autem Joannes dixit: Præceptor, vidimus quemdam in nomine tuo ejicientem dæmonia, & prohibuimus eum, quia non sequitur te nobiscum. Et ait ad illos Jesus: Nolite prohibere: qui enim non est adversum vos, pro vobis est.

(l) Factum est autem, dum complerentur dies assumptionis ejus, & ipse faciem suam firmavit ut iret in Hierusalem. Et misit nuntios ante conspectum suum, & euntes intraverunt in civitatem Samaritanorum ut pararent illi. Et non receperunt eum, quia factus ejus erat euntes Hierusalem. Cum vidissent autem discipuli ejus Jacobus, & Joannes, dixerunt: Domine, vis dicimus ut ignis descendat de caelo, & consumat illos? Et conversos increpavit illos, dicens: Nescitis, cujus spiritus estis. Filius hominis non venit animas perdere, sed salvare. Et abierunt in aliud castellum.

(m) Factum est autem, ambulantibus illis in via, dixit quidam ad illum: Sequar te quocumque ieris. Dixit illi Jesus: Vulpes foveas habent, & volucres cæli nidus; Filius autem hominis non habet ubi caput suum reclinet. Ait autem ad alterum: Sequere me. Ille autem dixit: Domine, permittite mihi primum ire, & sepelire patrem meum. Dixitque ei Jesus: Sine ut mortui sepeliant mortuos suos; tu autem vade, & annun-